

ΧΡΥΣΤΑΛΛΑ ΚΑΡΑΣΑΒΒΑ

Η Χρυστάλλα Καράσαββα -μητέρα του ζωγράφου Γιαννάκη Καράσαββα-, στην οποία είναι αφιερωμένο το βιβλίο, όταν εισέβαλε ο τουρκικός στρατός στην Κερύνεια αρνήθηκε να φύγει από το σπίτι της, έχοντας τον σύζυγό της άρρωστο στο κρεβάτι. Έζησε από πρώτο χέρι το βίαιο ξεριζωμό από τα σπίτια όλων των άλλων Ελλήνων συμπολιτών της. Είδε να λεηλατούνται τα υπάρχοντά τους! Να έρχονται *κουβαλητοί* Τούρκοι επίτηδες από την Τουρκία και να κατοικούν σε σπίτια αγαπημένων της γειτόνων.

Συνέχισε να περιποιείται τον άρρωστο άντρα της με αφοσίωση και δεν δίσταζε να επεμβαίνει, όταν *κουβαλητοί* κακομεταχειρίζονταν άλλους γειτονές της Έλληνες που είχαν ξωμείνει όπως αυτή. Πολλές φορές ξυλοκοπήθηκε και η ίδια, στην προσπάθειά της να σώσει άλλους από ταλαιπωρίες, ειδικά μian αδύναμη γριούλα της γειτονιάς, που την κακοποιούσαν, διότι ήθελαν να της πάρουν το σπίτι. Δεν δίσταζε να κάνει συχνές επισκέψεις στο ξενοδοχείο *Dame* όπου είχαν εγκλωβιστεί, αμέσως μετά την εισβολή, σχεδόν δυο χιλιάδες Ελληνοκύπριοι. Εκεί την περίμεναν με αγωνία, διότι ήταν από τα λίγα άτομα που μπορούσαν να τους διευκολύνουν να επικοινωνήσουν με δικούς τους στις ελεύθερες περιοχές.

Άφοβη έμεινε στο σπίτι της ακόμα και όταν πέθανε ο άντρας της, τον επόμενο χρόνο της εισβολής. Φρόντιζε την εκκλησία της γειτονιάς της, αφιερωμένη στον Άγιο Γεώργιο, και δεν άφηγε το καντήλι του να σβήσει. Κάποτε τα Ηνωμένα Έθνη την έφεραν στις ελεύθερες περιοχές και έβλεπε για λίγο τα παιδιά της, αλλά πάντα γύριζε πίσω σπίτι της στην Κερύνεια.

Ο χρόνος κυλούσε και οι Έλληνες εγκλωβισμένοι στις κατεχόμενες περιοχές διώκονταν και έφευγαν. Τελικά έμειναν μόνο οκτώ ανάμεσά τους και η Χρυστάλλα. Το 1983 οι εισβολείς ανακήρυξαν μονομερώς παράνομο τουρκοκυπριακό κράτος στα εδάφη που κατέχουν μέχρι σήμερα με τη βοήθεια 45 χιλιάδων τουρκικού στρατού. Η Χρυστάλλα τότε αντιμετώπισε μεγάλο δίλημμα διότι της είπαν πως για να ξαναπάει στις ελεύθερες περιοχές να δει τα παιδιά της, έπρεπε να υπογράψει ένα επίσημο δήθεν χαρτί της "*Τουρκικής Δημοκρατίας Βόρειας Κύπρου*". Η Χρυστάλλα αποφάσισε πως ποτέ δε θα έβαζε την υπογραφή της, θεωρώντας πως έτσι θα αναγνώριζε την παρανομία των εισβολέων.

Τα Χριστούγεννα του 1983 αρρώστησε αλλά αρνήθηκε να πάει σε νοσοκομείο στα κατεχόμενα. Μόνο ένας Τούρκος ιδιώτης γιατρός, ο Mühür Hüdaverdi την επισκεπτόταν και την παροτρύνε να υπογράψει για να πάει στο Γενικό Νοσοκομείο μη κατεχόμενης Λευκωσίας, όπου θα μπορούσε να πάρει σωστή ιατρική αγωγή και να γίνει καλά. Η Χρυστάλλα όμως έμεινε ακλόνητη στην απόφασή της, έστω και αν ήξερε πως το τίμημα που θα πλήρωνε ήταν ο θάνατος. Όταν χειροτέρευε η υγεία της, στις 3 του Γενάρη 1984, ο Τούρκος γιατρός ενήργησε και την πήραν στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας τα Ηνωμένα Έθνη $\chi \omega \rho \acute{\iota} \varsigma \nu \alpha \upsilon \rho \gamma \rho \acute{\alpha} \psi \epsilon \iota$.

Από το κρεβάτι του πόνου αξιώθηκε να δει ξανά τα παιδιά της, που ζούσαν εκτοπισμένα στις ελεύθερες περιοχές. Η παγκρεατίτιδα που είχε όμως, όπως διέγνωσαν οι γιατροί, είχε προχωρήσει πολύ και δεν ήταν αναστρέψιμη. Ημέρα των Φώτων έπεσε σε κώμα και την επόμενη, 7 του Γενάρη, η ηρωική αυτή γυναίκα της Κερύνειας έκλεισε για πάντα τα μάτια.